

Limes – 2021

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ*

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

ISSN 2411-4081

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

2021
Випуск VIII

Берегове
2021

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том об'єднує праці з історії, етнографії, теології, педагогіки, соціології, економіки, матеріалознавства і технологій.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ (протокол №12 від 22.12.2021 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНІ РЕДАКТОРИ:

Мелінда Орбан та Олександр Добош (видавничий відділ, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Адальберт Рац, доктор філософії у галузі природничих наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Віра Протопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Емьовке Бергхауер-Олас, доктор філософії у галузі соціальних та поведінкових наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан Кормочи, доктор філософії у галузі гуманітарних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит (кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет), Ібоя Самборовскі-Нодь, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Ілона Лехнер, доктор філософії у галузі гуманітарних наук (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Катерина Дудич, доктор філософії у галузі гуманітарних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Лорант-Денеш Давід, саблітований доктор у галузі «регіональні науки», професор (Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана), Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Марія Ген, кандидат біологічних наук, саблітований доктор у галузі «науки про довкілля» (кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана), Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Олена Біда, доктор педагогічних наук, професор (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Роберт Бачо, доктор економічних наук, професор (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Тетяна Чонка, кандидат філологічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Томаш Врabelь, кандидат філологічних наук, доцент (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юдіта Павлович, кандидат педагогічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Жиуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Чотарі, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: *Мелінда Орбан та Олександр Добош*

ВЕРСТКА: *Мелінда Орбан*

КОРЕКТУРА: *авторські, Льдіко Гріца-Варцаба та Томаш Врabelь*

ДИЗАЙН ОБКЛАДИНКИ: *Ласло Везжел*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (Адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Веб-сторінка: www.kmf.uz.ua Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua Тел.: (00 380-3141) 4-28-29)

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У» (Адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

© Автори, 2021

© Редактори, 2021

ISSN 2411-4081

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

2021
VIII. évfolyam

Beregszász
2021

ETO 001.89(058)

L 67

A LIMES című tudományos évkönyv 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsának határozata alapján jelenik meg. A tudományos évkönyv a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainjai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. A LIMES jelen kötet a történet-, a néprajz-, a vallás-, a nevelés-, a társadalom- és a gazdaságtudomány, valamint az anyagtudomány és technológia különböző területeit öleli fel.

Nyomatott tömegtájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:

széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2014.05.08-án.

Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa (2021.12.22., 12. számú jegyzőkönyv).

FŐSZERKESZTŐ:

dr. Orosz Ildikó, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF)

FELELŐS SZERKESZTŐK:

Dobos Sándor és Orbán Melinda (Kiadói Részleg, II. RF KMF)

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

prof. dr. Bacsó Róbert, a közgazdaság-tudományok doktora (Számvitel és Auditálás Tanszék, II. RF KMF), dr. Berghauer Sándor, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF), dr. Berghauer-Olasz Emőke, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Bódi Béla, a fizika- és matematikatudományok doktora (Matematika és Informatika Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Bida Olena, a neveléstudományok doktora (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Csatáry György, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), dr. Csonka Tetyána, a nyelvtudományok kandidátusa (Ukrán Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. habil. Dávid Lóránt Dénes (Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Szent István Egyetem), dr. Dudics Katalin, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. habil. Höhn Mária, a biológiai tudományok kandidátusa (Növénytan Tanszék, Szent István Egyetem), dr. Karmacs Zoltán, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Kész Margit, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Lechner Ilona, PhD (Angol Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Molnár József, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF), dr. Nagy Béla, a biológiai tudományok kandidátusa, docens (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF), dr. Pavlovics Judit, a neveléstudományok kandidátusa (Ukrán Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Protopopova Vira, a biológiai tudományok doktora (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF), dr. Rác Béla, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), Szamborovszkyné dr. Nagy Ibolya, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Varga Zoltán Sándor, a biológiai tudományok doktora, professor emeritus (Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, Debreceni Egyetem), dr. Vrábely Tamás, a nyelvtudományok kandidátusa, docens (Angol Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Zsiguc György, a műszaki tudományok doktora (Matematika és Informatika Tanszék, II. RF KMF)

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. Brenzovics László, PhD (Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

MŰSZAKI SZERKESZTÉS: *Dobos Sándor és Orbán Melinda*

TÖRDELÉS: *Orbán Melinda*

KORREKTÚRA: *a szerzők, Gricza-Varcaba Ildikó és Vrábely Tamás*

BORÍTÓTERV: *Vezsdel László*

ETO-BESOROLÁS: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos évkönyv megjelenését Magyarország Kormánya támogatta.

Alapító: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Jótékonyági Alapítványa (2016-tól Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Kiadó: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Cím: 90 202 Beregszász, Kossuth tér 6. Honlap: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141 4-28-29)

Nyomdai munkák: „RIK-U” Kft. (Cím: 88 000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

© A szerzők, 2021

© A szerkesztők, 2021

ISSN 2411-4081

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2021

ISSN 2411-4081

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE
OF HIGHER EDUCATION

LIMES

Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

2021
Issue VIII

Berehove
2021

UDC 001.89(058)

L 67

The scientific bulletin "LIMES" was established in 2014 and is published according to the resolution of the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The scientific bulletin publishes the researches of students and teachers of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, as well as scientific articles of researchers from Ukraine and abroad in Hungarian, Ukrainian and English languages. The given volume of "LIMES" contains academic researches in History, Ethnography, Theology, Pedagogy, Sociology, Economics, Engineering, and Technology.

**Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB, No. 20762-10562P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine on the 8th of May, 2014**

*Recommended for publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education, record No. 12 of December 22, 2021*

EDITOR-IN-CHIEF:

Ildikó Orosz, Ph.D. (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College)

MANAGING EDITORS:

Melinda Orbán and Sándor Dobos (Publishing Department, Transcarpathian Hungarian College)

EDITORIAL BOARD:

Béla Bódi, D.Sc. in Physics and Mathematics, professor (Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College), Béla Nagy, C.Sc. in Biology, associate professor (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College), Béla Rácz, Ph.D. (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), Emőke Berghauer-Olasz, Ph.D. (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College), György Csátary, Ph.D. (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), Ibolya Szamborovszky-Nagy, Ph.D. (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), Ilona Lechner, Ph.D. (English Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), József Molnár, Ph.D. (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College), Judit Pavlovics, C.Sc. in Pedagogy (Ukrainian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), Katalin Dudics, Ph.D. (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), Lóránt Dénes Dávid, Ph.D., Dr. habil, professor (Institute of Regional Economics and Rural Development, Szent István University), Margit Kész, Ph.D. (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), Mária Höhn, C.Sc. in Biology, Dr. habil (Department of Botany, Szent István University), Olena Bida, D.Sc. in Pedagogy, professor (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College), Róbert Bacsó, D.Sc. in Economics, professor (Department of Accounting and Auditing, Transcarpathian Hungarian College), Sándor Berghauer, Ph.D. (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College), Tamás Vrabely, C.Sc. in Philology, associate professor (English Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), Tetyána Csonka, C.Sc. in Philology (Ukrainian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), Vira Protopopova, D.Sc. in Biology, professor (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College), Yuriy Zhiguts, D.Sc. in Technical Sciences, professor (Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College), Zoltán Sándor Varga, D.Sc. in Biology, professor emeritus (Department of Evolutionary Zoology and Human Biology, University of Debrecen), Zoltán Karmacs, Ph.D. (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College)

RESPONSIBLE FOR PUBLISHING:

László Brenzovics, Ph.D. (Charitable Foundation "In support of the Transcarpathian Hungarian College")

TECHNICAL EDITING: *Melinda Orbán and Sándor Dobos*

PAGE PROOF: *Melinda Orbán*

PROOF-READING: *the authors, Ildikó Gricza-Varcaba and Tamás Vrabely*

COVER DESIGN: *László Vezsdel*

UNIVERSAL DECIMAL CLASSIFICATION (UDC): *Apáczai Csere János Library of Transcarpathian Hungarian College*

Authors are responsible for the content of academic researches.

The publication of the scientific bulletin is sponsored by the government of Hungary.

Founder: Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian Pedagogical College (after 2016 Charitable Foundation "In support of the Transcarpathian Hungarian College")

Publishing: Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. Website: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29)

Printing: "RIK-U" LLC (Address: Gagarin Street 36, 88000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua)

© The Authors, 2021

© The Editors, 2021

ISSN 2411-4081

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2021

Зміст

<i>Томаш Чікі</i> : Публіцистичні дебати щодо національних прагнень русинів і мадяризація на рубежі XIX–XX століть.....	15
<i>Чаба Фазекаш</i> : Подання Березького комітату від 1841 року про використання угорських назв місяців	31
<i>Евелін Кіраль</i> : Роль Мукачівсько-Чинадіївської домінії у Верховинській господарській акції у період між 1897–1901 роками.....	59
<i>Ерік Марусич</i> : Відновлення міського статусу Берегова у 1939 році.....	73
<i>Ласло Поллої</i> : «Сумна Кассандра». Про книгу Лайоша Івана «Шанси Німеччини у війні на основі даних німецької наукової літератури»	87
<i>Тіберій Ромбай</i> : Вплив Першої світової війни на діяльність Ужгородської католицької гімназії між 1914–1918 рр.	99
<i>Роберт Варга</i> : Доповнення до правоохоронної історії Ужгорода між 1890–1914 роками	113
* * *	
<i>Ержебет Ч. Йонаш</i> : Трагедії русинського та українського фольклору угорською мовою.....	127
<i>Дора Колта</i> : Зв'язок Ендре Аді з древніми угорськими віруваннями.....	139
* * *	
<i>Оршоля Ленюв</i> : „Тюрми будують з каменів Закону; Будинки розпусти – з цегли Релігії.” Концепція морального зла в мистецтві Вільяма Блейка	153
* * *	
<i>Аннамарія Облонці – Бейла Надь</i> : Методичні особливості навчання генетики в школі	165
<i>Дора Барабаш-Карпаті – Тімеа Максим-Нодь</i> : Результати одного дуального дослідження, або як впливає дуальна освіта на результати й компетенції студентів.....	183

Ілона Густі – Марта Фабіян – Ілона Лехнер – Ержебет Барань:
Досвід організації дистанційного навчання на основі анкетного опитування 201

Габрієлла Пап: Застосування онлайн-ресурсів у викладанні математики на Закарпатті 219

* * *

Еріка Метцкер: Угорщина у сталій соціальній Європі..... 225

* * *

Юлія Когут – Генетта Ковач-Румп: Шлях розвитку регулювання бухгалтерського обліку в Україні 245

Юлія Когут – Генетта Ковач-Румп: Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації 255

Золтан Земан – Ботонд Кальман – Юдіт Барці: Оцінка та огляд літератури щодо фінансової грамотності студентів університет..... 269

* * *

Шандор Бодзаш: Проектування та моделювання зубчастих передач різних типів за допомогою програмного забезпечення GearTeq..... 283

* * *

Календар подій (2020/2021 навчальний рік)..... 295

Tartalom

<i>Csiki Tamás</i> : A ruszin nemzeti törekvések és a magyarosodás publicisztikai vitái a 19–20. század fordulóján.....	15
<i>Fazekas Csaba</i> : Bereg vármegye indítványa magyar hónapnevek használatára 1841-ben	31
<i>Király Evelin</i> : A hegyvidéki akció tevékenysége a munkácsi-szentmiklósi uradalom területén 1897 és 1901 között.....	59
<i>Maruszics Erik</i> : Beregszász városi rangjának visszaállítása 1939-ben	73
<i>Pallai László</i> : „Szomorú Cassandra”. Lajos Iván: <i>Németország háborús esélyei a német szakirodalom tükrében</i> című könyvéről	87
<i>Rombai Tibor</i> : Az I. világháború hatása az Ungvári Királyi Katolikus Főgimnázium működésére 1914 és 1918 között	99
<i>Varga Róbert</i> : Adalékok Ungvár városának rendvédelmi történetéhez 1890–1914 között	113
* * *	
<i>Cs. Jónás Erzsébet</i> : A ruszin és az ukrán népi folklór tragédiái magyar nyelven.....	127
<i>Kolta Dóra</i> : Ady Endre kapcsolata az ősi magyar hitvilággal	139
* * *	
<i>Lenyó Orsolya</i> : „Börtönök a Törvény köveiből épültek, bordélyok a Vallás tégláiból.” A morális rossz fogalma William Blake művészetében	153
* * *	
<i>Ablonci Annamária – Nagy Béla</i> : A genetika oktatásának módszertani sajátosságai az iskolában	165
<i>Barabásné Kárpáti Dóra – Makszim Györgyné Nagy Tímea</i> : Egy duális kutatás eredményei, avagy hogyan befolyásolja a duális képzés a hallgatók eredményeit, kompetenciáit	183

Husztli Ilona – Fábrián Márta – Lechner Ilona – Bárány Erzsébet: A távoktatás tapasztalatai egy kérdőíves felmérés tükrében 201

Papp Gabriella: Online felületek alkalmazása a matematika tanításában Kárpátalján..... 219

* * *

Metzker Erika: Magyarország a fenntartható szociális Európában 225

* * *

Kohut Júlia – Kovács-Rump Henetta: A számviteli szabályozás fejlődési útja Ukrajnában..... 245

Kohut Júlia – Kovács-Rump Henetta: Helyi költségvetések a pénzügyi decentralizáció szempontjából..... 255

Zéman Zoltán – Kálmán Botond – Bárczi Judit: Egyetemi hallgatók pénzügyi kultúrájának felmérése és szakirodalmi megítélése..... 269

* * *

Bodzás Sándor: Különböző típusú fogazott hajtópárok tervezése és modellezése a GearTeq szoftver alkalmazásával 283

* * *

Eseménynaptár (2020/2021-es tanév)..... 295

Contents

<i>Tamás Csíki</i> : Debates in the Press Concerning Ruthenian National Ambitions and Assimilation to Hungarians at the Turn of the 19 th and 20 th Centuries	15
<i>Csaba Fazekas</i> : Bereg County's Proposal to Use Hungarian Language Month Names in 1841	31
<i>Evelin Király</i> : The Activity of the Highlands Program in the Mukachevo-Chynadiyovo Estate Between 1897 and 1901	59
<i>Erik Maruszics</i> : Restoration of the City Rank of Beregszász in 1939	73
<i>László Pallai</i> : "Sad Cassandra". On Lajos Iván's Book "Germany's Chances for War in the Light of German Specialized Literature"	87
<i>Tibor Rombai</i> : Impact of World War I on the Functioning of the Royal Catholic High School in Uzhhorod Between 1914–1918	99
<i>Róbert Varga</i> : Additions to the Law Enforcement History of Uzhhorod Between 1890–1914	113
* * *	
<i>Erzsébet Cs. Jónás</i> : Tragedies of Rusyn and Ukrainian Folkballads in the Hungarian Language.....	127
<i>Dóra Kolta</i> : Endre Ady's Relationship to the Ancient Hungarian World of Belief	139
* * *	
<i>Orsolya Lenyó</i> : "Prisons are Built with Stone of Law; Brothles with Bricks of Religion." The Concept of the Moral Evil in William Blake's Art.....	153
* * *	
<i>Annamária Ablonci – Béla Nagy</i> : Methodological Peculiarities of the Education in Genetics in School.....	165
<i>Dóra Barabás-Kárpáti – Tímea Makszim-Nagy</i> : A Dual Research Results or How Dual Training Influences Students' Results, Competences	183

Ilona Huszti – Márta Fábrián – Ilona Lechner – Erzsébet Bárány: Experiences of Distance Learning in the Light of a Questionnaire Survey..... 201

Gabriella Papp: Usage of Online Platforms in the Teaching of Mathematics in Transcarpathia 219

* * *

Erika Metzker: Hungary in the Sustainable Social Europe 225

* * *

Júlia Kohut – Henetta Kovács-Rump: The Development Path of Accounting Regulation in Ukraine 245

Júlia Kohut – Henetta Kovács-Rump: Local Budgets in Terms of Financial Decentralization 255

Zoltán Zéman – Botond Kálmán – Judit Bárczi: Survey and Literature Assessment on the Financial Literacy of University Students 269

* * *

Sándor Bodzás: Design and Modelling of Various Types of Toothed Gear Pairs by GearTeq Software..... 283

* * *

Events Calendar (2020/2021 academic year) 295

A hegyvidéki akció tevékenysége a munkácsi-szentmiklósi uradalom területén 1897 és 1901 között

Резюме. Акція в гірській місцевості, яка розпочалася 4 лютого 1897 року, мала на меті покращити умови життя русинського населення Північно-Східних Карпат. Під керівництвом міністерського уповноваженого Еде Егана намагалися домогтися стійких змін серед населення, шляхом створення кредитних установ, роздачою в оренду земель, роздачою високоякісного насіння та племінних тварин. Діяльність акції спочатку розпочалася в Свалявському районі маєтку Мункач-Сентміклош, який тоді належав родині Шенборнів. У нашому дослідженні ми досліджуємо, що які заходи відбулися в 1897–1901 роках у рамках серії акцій, і, що маєток як, і в якій мірі брав у них участь.

Ключові слова: Шенборн, маєток Мункач-Сентміклош, Еган Еде, акція в гірській місцевості, русини

Резümé. Az 1897. február 4-én elkezdődött hegyvidéki akció célja az Északkeleti-Kárpátokban élő rutén lakosság életkörülményeinek jobbá tétele volt. Egán Ede miniszteriumi megbízott vezetése alatt hitelintézetek létrehozásával, földbérletek, jó minőségű vetőmag és tenyészállatok szétosztásával próbáltak maradandó változást elérni a lakosság körében. Az akció tevékenysége először a munkácsi-szentmiklósi uradalom szolyvai járásában kezdődött el, ami ekkoriban a Schönborn család birtokában állt. A tanulmányunkban megvizsgáljuk, hogy 1897 és 1901 között milyen intézkedések mentek végbe az akciósorozat keretén belül és ebből hogyan, és milyen mértékben vette ki a részét az uradalom.

Kulcsszavak: Schönborn, munkácsi-szentmiklósi uradalom, Egán Ede, hegyvidéki akció, rutének

Abstract. The Highlands Program, which started on the 4th of February 1897 was aimed at improving the living conditions of the Ruthenian minority living in the Northeastern Carpathians in order to provide them better living standards. Ede Egán, who was a trustee of the ministry, lead the movement by building financial institutions, land grantings, and the contribution of good quality seeds and breeding animals for accomplishing long-term changes in the population. The actions of the movement first started at the szolyvai walk of the Mukachevo-Chynadiyovo estate, which at that time was under the possession of the Schönborn family. In our study we examine what measures were taken between 1897 and 1901 within the framework of the program series and how and to what extent the estate was taken up.

Keywords: Schönborn, Mukachevo-Chynadiyovo estate, Ede Egán, the Highlands Program, Ruthenians

1. A rutének helyzete a XIX. század végén

A Magyar Királyságban az 1867-es kiegyezést követően gyors gazdasági fejlődés kezdődött. Ennek mértéke azonban nem volt egyforma az ország minden területén. Az elmaradottság főleg az Északkeleti-Felföldhöz tartozó Bereg, Ung, Ugocsa, Máramaros és Zemplén megyéket és az ott élő ruszinokat vagy más néven a ruténeket érintette.¹

A ruszinok a XIII–XVII. század során települtek be a Magyar Királyság legkeletibb részébe kenéztek, illetve soltészek vezetésével, hogy a történelem viharai során elpusztult földesúri birtokokat művelés alá vegyék.² Történelmükben jelentős mérföldkő a Rákóczi-szabadságharc, melyben az első perctől az utolsóig kitartottak

* Aspirant, Doktorська школа історії, Будапештський університет імені Лоранда Етвеша.
* PhD-hallgató, Történelemtudományi Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem. * PhD student, Doctoral School of History, Eötvös Loránd University. E-mail: kiralevelyn@gmail.com

¹ BRAUN LÁSZLÓ (2011): *Hitelszövetkezetek a hegyvidéki kirendeltség keretében 1898–1910 között*. Ungvár. 7.

² BONKÁLÓ SÁNDOR (1996): *A rutének (ruszinok)*. Basel–Budapest. 9–10.

a fejedelem mellett, aki ezért a „gensfidelissima”, azaz a leghűségesebb nemzet címet adományozta nekik. Azonban a szabadságharc bukását követően a Habsburgok büntetése őket is elérte, súlyos adókat és birtokelkobzást vetettek ki rájuk.

A XVII. századtól a XIX. századig jelentősen megnőtt a ruszinok létszáma, de ezzel párhuzamosan a földjeiket továbbra sem kapták vissza. Így abból a földből, amelyből az 1600-as években 10–12 család élt meg, az 1800-as évekre már 50–100 familiának kellett eltartania magát.³

A XVIII. század végén indult a zsidó bevándorlás, melynek oka a Kárpátok hágóin túli hajdamák mozgalomhoz kapcsolódó pogromsorozat volt.⁴ Az újonnan betelepülő zsidók egy része, akiket a XIX. század végi szakirodalom kazároknak is nevez, bérletbe vették a Schönborn-uradalom italméréseit és malmait. Egyesek uzsorakölcsönöket is juttattak az egyre elszegényedő rutén parasztságnak. Ezzel visszafordíthatatlan lendületet vett az északkelet-magyarországi ruszinok gazdasági hanyatlása.⁵

A rutének helyzete a XIX. század végére egyre kilátástalanabbá vált. Gyakoriak voltak az éhínségek. Mivel a kormányzat nem tudott hathatós segítséget nyújtani a problémákra, egyre szembetűnőbb lett, hogy a hegyvidék kis területű, rossz minőségű termőföldjei képtelenek eltartani a lakosságot. A legsúlyosabb állapotok Bereg vármegyében, a Szolyvai járásban alakultak ki.⁶

A hegyvidéki lakosság emiatt megélhetést keresve, tömegesen vándorolt ki az országból, illetve skizmatikus mozgalom indult közöttük. A mozgalom során elszakadtak a görögkatolikus egyháztól és visszatértek a pravoszláv valláshoz, amely kevesebb anyagi terhet rótt ki rájuk.⁷ A rutének nehéz helyzetével kapcsolatban már a korabeli forrásokban is felmerült, hogy mekkora szerepe volt a munkácsi–szentmiklósi uradalomnak. Több forrásban is említést tesznek arról, hogy a latifundium az 1853-as úrbéri pátens és az 1879-es erdőtvény során az uradalom dolgozói a jobb földeket az uradalom számára juttatták.⁸ A korabeli sajtóban azonban olyan írások is megjelentek, amelyek szerint sokkal inkább a rutének alacsony műveltségi szintjével és hozzáállásával van gond, mivel a szintén ruténnel azonos körülmények között élő német telepések gond nélkül képesek megélni a hegyvidéken.⁹

³ BOTLIK JÓZSEF (2000): *EgestasSubcarpathica. Adalékok az Északkeleti-Felvidék és Kárpátalja XIX–XX. századi történetéhez*. Budapest. 71.

⁴ MAGOCSI, PAUL ROBERT – POP, IVAN (2002): *Encyclopedia of RusynHistory and Culture*. Toronto. 169.

⁵ BARTHA MIKLÓS (1901): *Kazár földön*. Budapest. 83–90.

⁶ GÖNCZI ANDREA (2007): *Ruszin skizmatikus mozgalom a XX. század elején*. Ungvár–Beregszász. 14.

⁷ MAYER MÁRIA: Skizmatikus parasztmozgalom Kárpátalján a XX. század elején. *Történelmi Szemle*, 1971. 1–2. sz. 106.

⁸ BOTLIK 2000.70–71.

⁹ *Bereg* (45. sz.) 1898. november 6. 1–2.

Schönborn Ervin gróf személyével kapcsolatban többször is szóvá tették, hogy az uradalom vezető tisztségeiben idegeneket alkalmaz, akik nem beszélik a magyar nyelvet. Ez nem teljesen igaz, mivel a gróf már 1881-ben elrendelte, hogy az uradalom minden alkalmazottjának beszélnie kell magyarul.¹⁰

1896-ban a rutének lakta területeken is folytak a millennium alkalmából szervezett ünnepek, amelynek során az ország vezetői személyesen is láthatták a nemzetiségi lakosság nehéz életkörülményeit. A kormányzat számára is egyre sürgetőbb volt, hogy megoldást találjon a problémára. De a hegyvidéki akció elindulására ugyancsak jelentős hatást gyakorolt a Katolikus Néppárt szervezkedése a térségben.¹¹

2. A Katolikus Néppárt szervezkedése. A Bánffy–Firczak-kompromisszum és hatása a hegyvidéki akció létrejöttében

Az 1896-os esztendőben a millenniumi ünnepek mellett országgyűlési választásokat tartottak. A különféle szervezkedések, puhatolozások már 1895-ben megkezdődtek azzal kapcsolatban, melyik választókörzetben, kinek van nagyobb esélye nyerni.

1894. november 14-én Magyarországon megalakult a Katolikus Néppárt, amely törekvései között követelte, hogy az állam teljesítse az 1868-as nemzetiségi törvényben foglaltakat, és a nem magyar népeknek adja meg az őket megillető jogokat. A jelentős földhiány miatt egyre jobban szenvedő parasztok egy új pártfogót láttak a Néppártban.¹²

A máramarosi, az ugoicsai és a Bereg megyei főispán 1895-ben tett jelentéseikben beszámoltak Bánffy Dezső miniszterelnöknek a kormánypárt népszerűségének folyamatos csökkenéséről, s egyre inkább hangsúlyozták Firczak Gyula munkácsi görögkatolikus püspök¹³ befolyásának növekedését a régióban.

¹⁰ Bereg (22. sz.) 1881. május. 4.

¹¹ BRAUN LÁSZLÓ: Kivándorlás vidékünkéről a XIX–XX. század fordulóján. *Acta Hungarica*. Ungvár, 2007. 305.

¹² MAYER MÁRIA (1977): *Kárpátukrán (ruszin) politikai és társadalmi törekvések 1860–1910*. Budapest. 99–101.

¹³ Firczak Gyula (1836–1912): a bécsi teológia elvégzése után 1861-ben szentelték pappá. Ezután az ungvári püspöki líceumhoz került tanárként. 1876-ban az ungvári papnevelő intézet kormányzó-jává nevezték ki. 1891-től a munkácsi görögkatolikus egyházmegye püspöke. Ő hívta fel elsőként a kormány figyelmét a ruszin parasztság tarthatatlan szociális helyzetére és az ebből fakadó tömeges kivándorlására. 1897-ben megkapta a Lipót-rend lovagkeresztjét, majd ugyanebben az évben XIII. Leó pápától római gróf és pápai trónálló címet kapott. 1903-ban valóságos belső titkos tanácsosi címet kapott. MAROSI ISTVÁN: *Firczak Gyula (1836–1912) munkácsi püspök élete és munkásságának súlypontjai*. http://byzantinohungarica.hu/node/391#_ftn15. (Letöltve: 2017. április 15.)

1896 januárjában a beregi főispán javaslatot tett a miniszterelnöknek arról, hogyha dr. Hegedüs Béla¹⁴ lenne a képviselő a felvidéki járásban, akkor Firczák Gyula valószínűleg őt támogatná Buzáth Ferenc ellenében. A Firczákkal kötendő esetleges megegyezésről korábban a máramarosi főispán is tett javaslatot Bánffy-nak. Így történt, hogy a fővárosban, 1896 márciusában sor került a Bánffy–Firczák-találkozóra.¹⁵

A találkozón megkötött ún. Bánffy–Firczák-kompromisszumban foglaltakról egyedül a püspök kézírásos feljegyzése szolgál információkkal. A Budapesten megkötött kompromisszum legjelentősebb pontja a 4. volt,¹⁶ amely az alapja lett a kárpátmelléki nép felszegélyezésére indított rutén, később nemzetiségpolitikai megfontolásból hegyvidékinek nevezett akció megindításának.¹⁷

3. Az akció megindítása

A hegyvidéki akció hivatalosan 1897. február 4-én kezdődött el egy Budapesten tartott értekezleten, ahová Firczák Gyula meghívta Bereg, Ung, Ugocsa és Máramaros megyék országgyűlési képviselőit. A résztvevők megállapodtak, hogy a négy vármegyébe küldöttségeket menesztenek, akik felméri az ottani helyzetet, majd memorandum formájában fogalmazzák meg észrevételeiket.¹⁸

Az akció megkezdésében nagy szerep jutott Darányi Ignác akkori földművelésügyi miniszternek¹⁹ is. Három hónappal a memorandumok benyújtása után, 1897. június 23-án Darányi bejelentette, hogy Schönborn–Bucheim Ervin haszonbérbe kívánt adni 13 549,5 kataszteri holdnyi földet a Szolyvai járásban, ahol épp a legrosszabb volt a rutének helyzete. A földművelésügyi miniszter tárgyalásokat folytatott a gróffal, aminek eredményeképpen a munkácsi–szentmiklósi uradalom hegyi gazdaságiból, mintegy 18 000 kataszteri holdat 25 évre az állam bérbe vett. Az egyezés szerint a közterheket az uradalom a saját anyagi erejéből köteles vi-

¹⁴ Hegedüs Béla: Jászberényben született 1850-ben. 1873–1886 között Lónyay Menyhért szolgálatában állt, mint jogtanácsos és jószágigazgató. 1886-tól ügyvédként dolgozott, többek között ő létesítette a budapest–szentlőrinci téglagyárat és vasutat is. 1891-től a Munkácsi Görögkatolikus Püspökség jog- és jószágkormányzója lett. Hegedüs Bélára azért esett a főispán választása, mivel rokoni kapcsolatban állt Firczákkal, aki ugyanis a sógora volt. Így tehát joggal remélhető volt, hogy Firczák majd a rokonát támogatja Buzáth Ferenc ellenében. Vö. MAYER 1977. 100.

¹⁵ Firczák Gyula Rómából érkezett vissza, ezért tartózkodott épp Budapesten.

¹⁶ „4. pont: Máramaros-Bereg-Ung és Zemplén vármegyék felvidékén lakó ruthén népnek a megélhetés feltételeit meg kellene adni, miáltal az amerikai tömeges kivándorlás is megszűnnék.” (MAYER 1977. 99–100.)

¹⁷ BRAUN 2011. 7.

¹⁸ BOTLIK JÓZSEF (1997): *Hármas kereszt alatt. Görög katolikusok Kárpátalján az ungvári uniótól napjainkig (1646–1997)*. Budapest. 121.

¹⁹ Darányi Ignác (szül. Budapest, 1849 – megh. Budapest, 1927): jogász, 1881–1905 között szabadelvű parlamenti képviselő. 1893-tól a Szabadelvű Párt, 1895-től az országgyűlés alelnöke. 1895–1903, majd 1906–1910 között földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter. Nevéhez fűződik a filoxéra által elpusztított szőlők felújítása, valamint a termelő-, fogyasztó- és hitelszövetkezetek felkarolása. Gazdasági tanfolyamokat szervezett a népnek, ő irányította a rutén és a székelyföldi gazdasági akciót. KENYERES ÁGNES (1967): *Magyar életrajzi lexikon* I. (A–K). Budapest. 348.

selni. Az épületek karbantartását az államkincstár vállalta, de az ehhez szükséges összes építési anyagot az uradalomnak díjtalanul kellett biztosítania.²⁰

Darányi Schönborn gróffal megállapodott arról is, hogy a bérlet egyik majorjában a járás összes községeinek tenyészállat-teletető állomást, illetve elszórtan néhány paraszti mintagazdaságot létesítenek. A bérleti díjakat az első 12 esztendő után emelheti csak a domínium 20%-kal, de ha ehhez az államkincstár nem járul hozzá, a szerződés felbontható. A bérösszeget a bérlőknek negyedévenként, előre kellett fizetni. A földművelésügyi miniszter végül felhatalmazást kért a minisztertanácstól, hogy az 1897-ben felmerülő haszonbérleti kiadásokat, illetve kezelési költségeket a földművelésügyi minisztérium költségvetéséből fedezhesse, s erről a következő évi költségvetésben is gondoskodhassanak.²¹

1897. október 3-án, majd november 4-én magához hívatta Egán Edét,²² aki a minisztérium korábbi munkatársa volt. Egán Edére azért esett a választás, mert korábban már kutatta az alpesi jellegű gazdálkodás magyarországi lehetőségeit, aminek meghonosítására a Kárpátok északkeleti vidékét (főleg Bereget, Máramarost és Ugocsát) alkalmas terepnek tartotta.²³

1. táblázat *A Schönborn-uradalomtól bérbe vett területek 1897-ben*

Művelési ágak szerint	Területe	
	<i>Hold</i>	<i>Négyszögöl</i>
Szántó	3 124	171
Kert		1 501
Rét	1 482	1 456
Legelő és havasi legelő	7 369	1 397
Erdei legelő	614	573
Összesen	12 622	192

Forrás: KTÁL. F. 772, op. 5, od. zb 4. l. 1–2.

Egán Ede a megbeszélések követően 1897. november 5-én Bereg vármegyébe utazott az ottani helyzet behatóbb vizsgálatára. 1898. január 25-én Egán benyújtotta bizalmas jelentését a minisztériumnak, melyben összefoglalta javaslatait az akcióval kapcsolatban. Ebben Egán kifejtette, hogy Magyarország hegyvidéki

²⁰ BOTLIK 2000. 78.

²¹ KEMÉNY G. GÁBOR (1956): *Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában*. II. kötet. 1892–1900. Budapest. 533–534.

²² Egán Ede, borostyánkői (1851, Csáktornya –1901, Ungvár): édesapja ír származású. Gazdasági szakember, iskoláit Szombathelyen, Halléban és Bécsben végezte. 1883–1890 között az országos tejjgazdaság felügyelője, 1890-től három évig felesége poroszországi birtokait igazgatta. 1897-ben miniszteri biztosi címmel kinevezték a hegyvidéki akció élére. 1901. szeptember 20-án máig tisztázatlan körülmények között meghalt. MAGOCSI–POP 2002. 110.

²³ GÖNCZI 2007. 37.

megyében megvannak a lehetőségek a svájcihoz hasonló havasi állattenyésztés és rétgazdálkodás megvalósításának. Ehhez azonban szükség van a kincstár összesen 104 658 katasztrális holdnyi havasi legelőjének bérbe adásához, hitelszövetkezetek létesítéséhez. A segélyező akció időtartamára vonatkozóan Egán évtizedeket szánt az akció kifejtésére, és nem várt gyors, látványos eredményeket. Ahogy később híressé vált mondásában is megfogalmazta: „A ruthén kérdés ma elsősorban gyomorkérdés, s csak másodsorban nemzetiségi kérdés.”²⁴

1897 végén Darányi hivatalosan is kinevezte Egánt az akció élére, aki miniszteri megbízottként irányított a továbbiakban.²⁵ Az 1898. január 25-én benyújtott bizalmas jelentését és javaslatait csak két és fél hónap múlva, május 21-22-én vitatták meg a Földművelésügyi Minisztériumban, és ekkor döntöttek az akció további menetéről.²⁶

1898. március 28-án Szolyván²⁷ megalakult a hegyvidéki miniszteri kirendeltség, amellyel hivatalosan útjára indult a magyar állam által anyagilag támogatott hegyvidéki akció. Ugyanezen a napon tartották meg az első bizottsági üléseit Munkácson, április 21-én pedig Szolyván. Egán javaslatára a munkácsi országgyűlési képviselő mellett néhány görögkatolikus lelkészt és a munkácsi uradalom több gazdatisztjét és főerdészét is bevonták a szervezőbizottság munkájába.²⁸

Az alakuló ülést követő hónapokban létrejött a hegyvidéki akciót irányító kirendeltség szervezete, melynek első kinevezett vezetője Egán Ede volt. A kirendeltség közvetlenül a földművelésügyi miniszter felügyelete alatt állt, vezetője a hegyvidéki miniszteri megbízott, akinek hatásköre kezdetben Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros területére terjedt ki. Személyzete pedig a minisztériumból kirendelt, valamint külső tisztviselőkből állt.²⁹

3.1. A munkácsi–szentmiklósi uradalomtól bérbe vett területek kiosztása a hegyvidéki akció keretén belül

Az Egán vezette hegyvidéki akció 1897 és 1901 közötti működése során három fő területen fejtette ki leginkább tevékenységét: a parasztok földbérlethez való juttatása, tenyészállatok kiosztása, hitelszövetkezetek és áruraktárak létesítése.

A szervezőbizottság 1898. március 28-án és április 21-én megállapodott a Schönborn-uradalomtól bérbe vett földek szétosztásának feltételeiről. Ez alapján bizottságokat hoztak létre, melynek tagjai helyi lakosok, lelkészek, uradalmi tisztviselő, és mindegyik élén a miniszteri megbízott állt, illetve helyettesekén a szolvai járási főszolgabíró, Balajthy Mór is felügyelhette a munkát.³⁰

²⁴ KTÁL. F. 772, op. 5, od. zb 4. l. 18–29.

²⁵ BRAUN 2011. 8.

²⁶ BOTLIK 2000. 84.

²⁷ A hegyvidéki kirendeltség először Szolyva, majd a könnyebb megközelíthetőség miatt Munkács központtal folytatta munkáját.

²⁸ KTÁL. F. 772, op. 7, od. zb 2. l. 1.

²⁹ GÖNCZI 2007: 38.

³⁰ KTÁL. F. 772, op. 7, od. zb 2. l. 2–3.

A díjak megállapításakor a bizottságok arra törekedtek, hogy a földművesek által befizetett többlet fedezze a bérletekkel kapcsolatos egyéb kiadásokat. Eleinte egy év próbaidőre, majd később már tizenegy évre szóltak a szerződések. A bérleti díjat két egyenlő részben, július 15-én és október 1-jén fizették az igénylők. 1900-ban az állam újabb 2 161 holdat vett igénybe a munkácsi uradalomtól.³¹

2. táblázat *A bérletek területe és a bérlők száma 1898–1901 között*

Év	Állambérlet kiterjedése	Földbérletben részesített kiszámlált száma
1898	12 622 hold 192 öl	4 238
1899	12 622 hold 192 öl	4 303
1900	14 782 hold 482 öl	5 839
1901	14 789 hold 26 öl	6 003

Forrás: KAZY JÓZSEF (1904): *Az északkelet-kárpátmenti hegyvidéki népgazdasági helyzetének javítására irányuló állami segítő akció hat évi működésének ismertetése*. Budapest. 18.

A korabeli sajtó is tudósított arról, hogy Egán Ede 1898. május 11. és 16. között a létrehozott bizottsággal bejárta a bérlet földjeit, akikkel közösen döntött a földek kiadásáról. A bizottsági tagok között több uradalmi dolgozó is volt, mégpedig Nedeczey János országgyűlési képviselő, a munkácsi uradalom jószágkormányzója, Balajthy Mór, a Szolyvai járás főszolgabírája, Hrehus jószágigazgató, Haluktovics Bertalan esperes, Papp József serbóci, Romzsa Nesztor szuszki, Fankovics Antal volóci görögkatolikus lelkészek, Hornoch uradalmi főerdőmester és Komlca Zoltán erdőgondnok.³²

A bérlőkkel megkötött szerződésben kötelezték őket a rendszeres trágyázásra, a árvizek elleni védekezésre, a bokrok és cserjék folyamatos irtására, a bérterülethez vezető utak rendben tartására, a legelőkön a vízfolyások tisztántartására. Ezzel a föld minél megfelelőbb megművelését akarták ösztönözni. A földek kiosztása tekintetében a kirendeltség azt tartotta szem előtt, hogy leginkább rászorulóknak jussanak bérlethez. A bérletekkel való visszaélések elkerülésére az akció során minden egyes bérlővel külön szerződést kötöttek.³³

A földosztások célja az volt, hogy mennyiségi és minőségi változást érjenek el, hiszen a ruszinok használatában lévő földterület nagyságának növelése a megélhetésük alapját szélesítette ki. Másrészt az állam által a ruszinokkal kötött bérleti szerződések feltételei szakszerűbb, a természeti viszonyokhoz jobban alkalmazkodó gazdálkodás fejlesztését kívánták elterjeszteni.³⁴

³¹ KAZY 1904. 11.

³² *Budapesti Hírlap* (145. sz.) 1898. május. 26. 9.

³³ KAZY 1904. 11.

³⁴ GOTTFRIED BARNA (1999): A „Rutén Akció” Bereg vármegyében (1897–1901). In *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltári Évkönyv*. Szerk. Nagy Ferenc. Nyíregyháza. 199.

3.2. Vetőmagkiosztás a hegyvidéki akció során

Szorosan kapcsolódott a földművelés fejlesztéséhez a vetőmagkiosztás. A ruszin parasztságnál bevett gyakorlat volt, hogy a termés tisztított részét inkább a piacra vitte, a rosszabb minőségűvel pedig tovább gazdálkodott, ami a vetőmagvak leromlásához vezetett. Ezen a hegyvidéki kirendeltség jó minőségű vetőmag kedvezményes kiosztásával próbált segíteni, összesen 1000 q magot juttattak el a ruszin földművesekhez, a vételár 30%-ának, a szállítási és kiosztási költségek teljes egészének elengedése mellett.³⁵ A kiosztást a kirendeltség helyi megbízottjai végezték, akik felügyeltek arra is, hogy a vetőmagot rendeltetésszerűen használják fel. Egy-egy kiscgazda búzából 100, tengeriből és zabból 50, lóheremagból 25 kg-nál többet nem kaphatott.³⁶

3. táblázat *Kimutatás a hegyvidéki kirendeltség által kiosztott vetőmagokról 1898 és 1900 között*

Kiosztás éve	<i>búza</i>	<i>rozs</i>	<i>zab</i>	<i>tengeri</i>	<i>burgonya</i>	<i>lóheremag</i>
	kilogramm					
<i>1899 tavasza</i>			29 966		100 000	3 000
<i>1899 ősze</i>	29 966	50 578				
<i>1900 tavasza</i>		5 005	75 968	47 901	257 469	4 622
Összesen	29 966	55 583	105 934	47 901	357 469	7 622

Forrás: KAZY 1904. 34.

3.3. Havasi legeltetés elterjesztése és tenyészállatok kiosztása 1897–1901 között

A gazdákat úgy próbálták motiválni a havasi legelők igénybe vételére, hogy a felhajtott állatok után beszedett díjat ősszel visszafizették nekik. A ruszinok állatállománya ekkorra már rendkívül leromlott és rossz állapotba került, aminek oka a kevés és a rossz legelő mellett a hegyi éghajlatot jól viselő tenyészállatok hiánya volt. Épp ezért a hegyvidéki kirendeltség hosszú lejáratú hitelre megfelelő állatokat osztott ki az igénylők között.³⁷

A tenyészállatokat négyéves részletfizetésre kapták, az első két évben csak a vételár 4%-os kamatát, 2–3%-os biztosítási illetéket fizettek. A tőkét két részletben, a harmadik és a negyedik évben törlesztették, akkor, amikor a marha

³⁵ GOTTFRIED 1999. 200–201.

³⁶ KAZY 1904. 33.

³⁷ GÖNCZI 2007: 41.

már tejelt és borja volt. A tulajdonos a tenyészmarhát hét évig nem adhatta, nem cserélhette el, akkor sem, ha a vételárat már teljes egészében kifizette. Az importált marhától származó borjút eladásra elsősorban a kincstárnak volt köteles felajánlani.³⁸

4. táblázat *Kimutatás a nyári havasi legelőre Bereg megyében felhajtott állatokról*

Felhajtás éve	ökör	tehén	növendék marha	ló	juh	összes	havasi legelő	
	darab						hold	öl
1899	3 908	–	1 073	67	3 129	8 177	5 467	60
1900	5 666	–	–	67	4 873	10 606	5 467	60
1901	4 153	116	1 081	22	2 644	8 016	5 467	60

Forrás: KAZY 1904. 26.

A havasi gazdaságok kialakítása 1898-ban kezdődött meg, melynek során a Beszkidi-, a Volóci- és a Sztoj-havascsoporton rendszeres havasi gazdálkodásba kezdtek (5 467 hold). A fűnövést, a növényfejlődést rendszeres műveléssel igyekeztek előmozdítani. A legelőket a gyomnövényektől, kövektől, hangyabolytól kitisztították, fűvetvetettek, trágyát szórtak és a vizenyős helyeket lecsapolták. Ezt mintegy 300 ezer korona költséggel teremtették meg. Itatóhelyeket, pástortanyákat, istállókat, felhajtó-utakat létesítettek, ugyanakkor meghatározták a legelőkre felhajtható állatok számát.³⁹

A marhatenyésztés mellett kísérletet tettek a lótenyésztés fejlesztésére is. Az állomány javítására lipicai méneket hoztak Szolyvára. A juhászat fellendítését anyajuhok és tenyészkosok kiosztásával kívánták elérni. Ezt főleg azokon a területeken kívánták fejleszteni, ahol a legelőterületek szakadékos, meredek fekvésűek voltak, és más haszonállat tenyésztése nem, vagy alig volt megoldható. 1900-ban próbaképpen 72 anyajuhot és 2 tenyészkost osztottak ki a Szolyvai járás két településén: Alsóvereckén és Rákócziszálláson. Ösztönözték a méhészkedés terjedését is, a lelkészek, tanítók, kispasztorok részére ingyen biztosítottak méhészeti eszközöket.⁴⁰

³⁸ Uo. 41–42.

³⁹ OROSZI SÁNDOR: A magyar kormány havasgazdálkodási programjának gazdaságpolitikai háttere (1898–1918). *Agrártörténet Szemle*, 1989. 1–4. sz. 29.

⁴⁰ Uo. 49.

3.4. Hitelszövetkezetek létrejötte 1897 és 1901 között a hegyvidéki kirendeltség keretén belül

A hegyvidéki akció legjelentősebb eredményeit a hitel- és a fogyasztási szövetkezetek létrehozásával érték el. Maga Egán is az akció „leghathatósabb eszközének” tekintette. A hitelszövetkezetek alapításával próbáltak lehetőséget teremteni arra, hogy a parasztság meg tudja vásárolni az uradalmi vagy kincstári földekből a számára nélkülözhetetlen legelőterületeket, be tudja szerezni az állattenyésztést biztosító fő jövedelemforrást képező juh- és szarvasmarhákat, illetve a szükséges élelmiszerekhez és a fontosabb háztartási cikkekhez is jó minőségben és elérhető áron jusson hozzá.⁴¹

Az első ilyen hitelszövetkezetek Bereg vármegye Szolyvai járásában, Szolyván és Alsóvereckén jöttek létre, melyek fiókjai 56 községre terjedtek ki. Ezekben a területeken Egán saját maga gyűjtött adatai alapján, 3 129 ingatlannal rendelkező gazda és 1 017 zsellér élt. A miniszteri megbízott személyes körútjai során jelölte ki a hitelszövetkezetek vezetésére alkalmas személyeket, akik elsősorban helyi lelkészekből, tanítókból, erdészekből álltak.⁴²

A szövetkezeteket először 25 évre hozták létre, amelyet a későbbiek függvényében meghosszabbíthattak. Tag lehetett bármely jogilag felnőtt személy, aki az adott szövetkezet területén lakott, és vagyona felett szabadon rendelkezett. Aki azonban korábban törvénysértést követett el vagy uzsorával foglalkozott, nem léphetett be a szövetkezetbe.⁴³

Ahol hitelszövetkezet jött létre, ott áruraktárakat is létesítettek, ami nagy csapást jelentett a helyi kiskereskedőkre, mert azokban 50–60%-kal olcsóbban lehetett hozzájutni azokhoz a közszükségleti cikkekhez, amelyek minősége garantált volt. 1903-ig három áruraktári központot hoztak létre az akció folyamatos bővülésével párhuzamosan: egyet Máramaros megyében, aminek központja Máramarossziget volt és 14 fiókintézettel rendelkezett; egyet Ung megyében Perecseny székhellyel, ahová 10 fiók tartozott; egyet a munkácsi–szentmiklósi uradalom területeit is magába foglaló Bereg megyében, ahol Szolyva központtal 15 fiók működött.⁴⁴ Az áruraktárak miatt a bevételtől elesett boltosok gyakran megfenyegették a hitelszövetkezetek tagjait, néha pedig tettlegességig is fajult a helyzet.⁴⁵

⁴¹ BRAUN 2011. 8–10.

⁴² GÖNCZI ANDREA: Egy magyar kísérlet az alpesi gazdálkodás megvalósítására – a hegyvidéki akció. <http://karpatszeme.uz.ua/tarstud/ta050902.htm>. (Letöltve: 2017. március 3.)

⁴³ KAZY 1904. 63.

⁴⁴ Uo. 65.

⁴⁵ BRAUN 2011. 19.

5. táblázat *Kimutatás az 1898 és 1901 között létrejött hitelszövetkezetekről*

Alapítás éve	Alapítás helye
1898	Ódávidháza
1899	Beregkisfalus, Dolha, Ilosva
1900	Beregbárdos, Bereznik, Dunkófalva, Felsőverecke, Halmi, Irholec, Kísszolyva, Kökényes, Kőrösmező, Kövesliget, Lipcse, Máramarossziget, Nagybocskó, Nagytarna
1901	Beregkisalmás, Beregrákos, Beregleányfalva, Drágabártfalva, Drugetháza, Fenyvesvölgy, Hársfalva, Hátmeg, Herincse, Huszt, Husztköz, Iza, Lomka, Misztica, Nyéresháza.

Forrás: KTÁL. F. 772, op. 1, od. zb 53. l. 1–80.

A fentebb említett főbb tevékenységeken kívül a hegyvidéki kirendeltség számos más területen is kifejtette tevékenységét. Egyik kevésbé ismert tevékenység a gazdasági gépek kiosztása volt. Először csak a mintagazdaságok részesültek ebben, de 1899-ben Bereg megye Szolyvai, Felvidéki, és Latorcai járásában 21 község részére kiosztásra került 5 darab szerelőrosta, 14 magtárrosta és 18 konkolyozó gép. Ezekkel kívánták a hegyvidéken élők jobb technikai felszereltségét támogatni.⁴⁶

4. Egán Ede halála és a hegyvidéki akció első négy évének mérlege

A nép között kiosztott kenyérszállatok, az olcsó kölcsönt biztosító hitelszövetkezetek, valamint a közszükségleti cikkek árát leszorító áruraktárak sok ellenséget szereztek Egánnak. Leveleiben gyakran írt arról, hogy megfenyegették, illetve átok alá vették.⁴⁷

A folyamatos támadások ellenére 1900-ra már mutatkozni kezdtek az akció első eredményei, és sikerek mutatkoztak a kivándorlás mértékét illetően is. Dr. Hagara Viktor beregi főispán egy 1900. május 18-án kelt levelében a kirendeltség működési területének bővítését kérte Egántól, mégpedig a megye felvidéki területeire is.⁴⁸

1901. szeptember 20-án Egán Ungvárról indult Munkácsra Rochlitz Nándor királyi főerdész kíséretében. A lázi dombnál leszállt a kocsiról, hogy szokása szerint gyalog átvágjon rajta, ekkor érte máig tisztázatlan körülmények között az

⁴⁶ KAZY 1904. 35.

⁴⁷ BOTLIK JÓZSEF: Egán Ede, a rutén nép oltalmazója. *Honismeret*, 2001. 6. sz. 23–24.

⁴⁸ BRAUN 2007. 305–306.

a lövés, amelybe néhány óra múlva belehalt. A főerdész, aki a kocsinál maradt, csak azt látta, hogy Egán fejjel lefelé zuhan a dombról. A közvetlen helyszíni vizsgálat az öngyilkosságot teljesen kizárta, ennek ellenére a hatóságok hamarosan lezárták az ügyet, balesetnek minősítve azt.⁴⁹

Egán helyét a gazdasági akció vezetésében Kazy József⁵⁰ foglalta el, aki szintén jeles mezőgazdasági szakemberként volt ismert. Kinevezésének idején miniszteri osztálytanácsos volt. Az ő vezetése idején tovább szélesedett a hegyvidéki kirendeltség tevékenysége, tovább bővültek a földbérletek, beindult a tejtermelés és értékesítésének fejlesztése, tovább bővültek az ipari tanfolyamok, a népművelés céljából pedig könyvtárakat is nyitottak.⁵¹

Azonban így sem sikerült beteljesíteni sem a ruszinok gazdasági felemelkedésére, sem pedig a kivándorlásuk megakadályozására irányuló szándékot. A helyi lakosság hozzáállása, mentalitása nem változott meg egyik napról a másikra, és látva, hogy az állam nem hagyja őket éhen halni még inkább nem törődtek a megélhetésükkel.⁵² Az országból való kivándorlásukat sem sikerült megállítani.⁵³

A ruszinok nehéz helyzetével kapcsolatban a szakirodalom többször is megjegyzi, hogy a lakosság részben a Schönborn-uradalom miatt szenvedett földhiánytól. A kutatás alapján azonban elmondható, hogy 1897-ben, amikor Egán került a hegyvidéki kirendeltség élére, elsősorban a legégetőbb problémákkal kellett foglalkoznia. Ilyen volt a nagymértékű földínség és a helyi uzorakölcsönök visszaszorítása. Az akció első négy évének működése tehát főleg erre koncentrált és e téren próbált meg segíteni. Azonban már a program kezdetén nyilvánvalóvá vált, hogy az intézkedések megtérülésére csak hosszú távon számíhattak. Egán tragikus halálának bekövetkeztéig lerakta az ehhez szükséges alapokat, s 1901-ben már láthatóak voltak az első pozitív eredmények is. A miniszteri megbízott halála után Kazy József került a helyére, akinek irányítása alatt a megfelelő alapokkal rendelkezve, a hegyvidéki akció tovább bővítette tevékenységét.

⁴⁹ *Pesti Napló* (261. sz.) 1901. szeptember 22.7.

⁵⁰ Kazy József (1856–1923) Nemesorosziban született. 1883-tól császári és királyi kamarás, a vaskorona rend és a légion d'honneur tisztje, miniszteri osztálytanácsos, a hegyvidéki kirendeltség kormánybiztosa volt 1901-től. 1913-ban Ferenc Józseftől bárói méltóságot kapott. BOROVSKY SAMU (1903): *Magyarország vármegyéi és városai. Bars Vármegye*. Budapest. 537.

⁵¹ LEHOCZKY Tivadar (1907): *Munkács város új monographiája*. Munkács. 325.

⁵² GÖNCZI 2007. 42.

⁵³ MANDRIK IVÁN (1907): *Agrárproblémák Kárpátján a XIX. század végén a XX. század elején*. In Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltári Évkönyv. Szerk. Nagy Ferenc. Nyiregyháza. 52.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM

Levéltári források

Kárpátaljai Területi Állami Levéltár (*Державний архів Закарпатської області, KTÁL*)

1. 772. fond, A Magyar Királyi Földművelésügyi Minisztérium Hegyvidéki Kirendeltségének iratai

Lapok, folyóiratok

1. Bereg
2. Budapesti Hírlap
3. Köztelek
4. Pesti Napló

Szakirodalom

1. BARTHA MIKLÓS (1901): *Kazár földön*. Budapest.
2. BONKÁLÓ SÁNDOR (1996): *A rutének (ruszinok)*. Basel–Budapest.
3. BOTLIK JÓZSEF: Egán Ede, a rutén nép oltalmazója. *Honismeret*, 2001, 6. sz. 17–26.
4. BOTLIK JÓZSEF (2001): *Gát*. Budapest.
5. BOTLIK JÓZSEF (1997): *Hármas kereszt alatt. Görög katolikusok Kárpátalján az ungvári uniótól napjainkig (1646–1997)*. Budapest.
6. BOTLIK JÓZSEF (2000): *EgestasSubcarpathica. Adalékok az Északkeleti-Felvidék és Kárpátalja XIX–XX. századi történetéhez*. Budapest.
7. BRAUN LÁSZLÓ: Kivándorlás vidékünkéről a XIX–XX. század fordulóján. *Acta Hungarica*. Ungvár, 2007. 303–320.
8. BRAUN LÁSZLÓ (2011): *Hitelszövetkezetek a hegyvidéki kirendeltség keretében 1898–1910 között*. Ungvár.
9. GOTTFRIED BARNA (1999): *A „Rutén Akció” Bereg vármegyében (1897–1901)*. In: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltári Évkönyv. Szerk. Nagy Ferenc. Nyíregyháza. 197–204.
10. GÖNCZI ANDREA: Egy magyar kísérlet az alpesi gazdálkodás megvalósítására – a hegyvidéki akció. <http://karpatszemle.uz.ua/tarstud/ta050902.htm>. (Letöltve: 2017. március 3.)
11. GÖNCZI ANDREA (2007): *Ruszin skizmatikus mozgalom a XX. század elején*. Ungvár–Beregszász.
12. KAZY JÓZSEF (1904): *Az észak kárpátmenti hegyvidéki nép gazdasági helyzetének javítására irányuló állami segítő akció 6 évi működésének ismertetése*. Budapest.
13. KEMÉNY G. GÁBOR (1956): *Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában. 1892–1900*. II. kötet. Budapest.
14. LEHOCZKY TIVADAR (1907): *Munkács város új monographiája*. Munkács.
15. MAGOCSI, PAUL ROBERT – POP, IVAN (2002): *Encyclopedia of rusynhistory and culture*. Toronto.
16. MANDRIK IVÁN (1997): *Agrárproblémák Kárpátalján a XIX. század végén a XX. század elején*. In Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltári Évkönyv. Szerk. Nagy Ferenc. Nyíregyháza. 47–57.
17. MAROSI ISTVÁN: *Firczák Gyula (1836–1912) munkácsi püspökélete és munkásságának súlypontjai*. http://byzantinohungarica.hu/node/391#_fn15. (Letöltve: 2017. április 15.)
18. MAYER MÁRIA (1977): *Kárpátukrán (ruszin) politikai és társadalmi törekvések 1860–1910*. Budapest.
19. MAYER MÁRIA: Skizmatikus parasztmozgalom Kárpátalján a XX. század elején. *Történelmi Szemle*, 1971. 1–2. sz. 106–132.

20. OROSZI SÁNDOR: A magyar kormány havasgazdálkodási programjának gazdaságpolitikai háttere (1898–1918). *Agrártörténet Szemle*, 1989. 1–4. sz. 26–53.
21. ROMÁNY PÁL: Tanyavilág és falukutató. Tanyairodalom Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 2002. 9. sz. 1187–1195.

Л 67 **LIMES.** Науковий вісник Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ. 2021/Випуск VIII. Редакційна колегія: Ільдико Орос (головний редактор), Мелінда Орбан та Олександр Добош (відповідальні редактори) [та ін.] – Берегове: ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, 2021. – 304 с. (англійською, німецькою, угорською та українською мовами)

ISSN 2411-4081

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том об'єднує праці з історії, етнографії, теології, педагогіки, соціології, економіки, матеріалознавства і технологій.

УДК 001.89(058)

Наукове періодичне видання

LIMES

Науковий вісник

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

2021 р.

Випуск VIII

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB №20762-10562P від 08.05.2014 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
(протокол №12 від 22.12.2021 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Відповідальні редактори:

Мелінда Орбан та Олександр Добош (видавничий відділ, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Адальберт Рац, доктор філософії у галузі природничих наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Емьовке Бергхауер-Олас, доктор філософії у галузі соціальних та поведінкових наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Золтан Кормочі, доктор філософії у галузі гуманітарних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит (кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет), Ібоя Самборовскі-Нодь, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Ілона Лехнер, доктор філософії у галузі гуманітарних наук (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Катерина Дудич, доктор філософії у галузі гуманітарних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Лорант-Денеши Давід, саблітований доктор у галузі «регіональні науки», професор (Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана), Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Марія Ген, кандидат біологічних наук, саблітований доктор у галузі «науки про довкілля» (кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана), Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Олена Біда, доктор педагогічних наук, професор (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Роберт Бачо, доктор економічних наук, професор (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Тетяна Чонка, кандидат філологічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Томаш Врabelь, кандидат філологічних наук, доцент (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Юдіта Павлович, кандидат педагогічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II), Юрій Чотарі, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Відповідальний за випуск:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: *Мелінда Орбан та Олександр Добош*

ВЕРСТКА: *Мелінда Орбан*

КОРЕКТУРА: *авторські, Льдіко Гріца-Варцаба та Томаш Врabelь*

ДИЗАЙН ОБКЛАДИНКИ: *Ласло Веждед*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: **Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II** (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) *Статут «Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II» (Затверджено протоколом загальних зборів Благодійного фонду За ЗУІ, протокол №1 від 09.12.2019р., прийнято Загальними зборами ЗУІ ім. Ф.Ракоці II, протокол №2 від 11.11.2019р., зареєстровано Центром надання адміністративних послуг Берегівської міської ради, 12.12.2019р.)*

Поліграфічні послуги: **ТОВ «РІК-У»** (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 30.12.2021. Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Друк цифровий. Ум. друк. арк. 24,7.

Формат 70x100/16. Замовл. №351. Тираж 300.